

Quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp ở các trường trung học cơ sở quận 5, thành phố Hồ Chí Minh

Trần Văn Luyện*, Tô Phước Hải**

*Hiệu trưởng. Trường THCS Hồng Bàng, Q5, TPHCM

**Giảng viên khoa Quản trị. Trường Đại học Kinh tế TP. Hồ Chí Minh

Received: 02/11/2023; Accepted: 10/11/2023; Published: 20/11/2023

Abstract: *In the face of an increasingly complex and diverse world of career choices, effectively managing career education activities at lower secondary schools poses a significant challenge, serving as a pivotal aspect in shaping the future of students. Aimed at developing a workforce that ensures diversity in terms of quantity, structure, and quality, the process of student streaming is typically implemented immediately after lower secondary school.*

Keywords: *Management, vocational education, secondary school*

1. Mở đầu

Giáo dục hướng nghiệp cho HS THCS là một quá trình được tổ chức có kế hoạch và mục đích rõ ràng, nhằm hỗ trợ HS nâng cao nhận thức, kiến thức và kỹ năng nghề nghiệp, đồng thời đáp ứng nhu cầu về lựa chọn và xây dựng kế hoạch nghề nghiệp cho bản thân. Qua quá trình này, HS sẽ phát triển thái độ tích cực, hành vi có trách nhiệm, ý thức đúng đắn. Đồng thời, HS cũng sẽ có được nền tảng kiến thức cần thiết để hình thành và phát triển các phẩm chất, năng lực chung, năng lực đặc thù theo mục tiêu của Chương trình Giáo dục phổ thông (GDPT) 2018. Quá trình này hoạt động như một hệ thống tích hợp các yếu tố như mục tiêu, nội dung, phương pháp giảng dạy, hình thức tổ chức, tác động một cách đồng bộ đến tất cả các khía cạnh: nhận thức, thái độ và hành vi liên quan đến GDHN của HS THCS.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1 Vai trò của quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông 2018

Nghị quyết số 29/NQ – TW đặt ra yêu cầu: “Đối với giáo dục phổ thông, tập trung phát triển trí tuệ, thể chất, hình thành phẩm chất, năng lực công dân, phát hiện và bồi dưỡng năng khiếu, định hướng nghề nghiệp cho học sinh... Bảo đảm cho học sinh có trình độ trung học cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở; trung học phổ thông phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng” [1].

Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 522/QĐ-TTg Phê duyệt Đề án “Giáo dục hướng

nghệ và định hướng phân luồng học sinh trong GDPT giai đoạn 2018 – 2025”, trong đó xác định mục tiêu chung của công tác giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh là “Tạo bước đột phá về chất lượng giáo dục hướng nghiệp trong giáo dục phổ thông, góp phần chuyển biến mạnh mẽ công tác phân luồng học sinh sau trung học cơ sở và trung học phổ thông vào học các trình độ giáo dục nghề nghiệp phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và địa phương, đáp ứng nhu cầu nâng cao chất lượng đào tạo nguồn nhân lực quốc gia, hội nhập khu vực và quốc tế” [3].

Chương trình GDPT 2018 được Bộ giáo dục và đào tạo ban hành ngày 26/12/2018, xác định: “Giáo dục hướng nghiệp bao gồm toàn bộ các hoạt động của nhà trường phối hợp với gia đình và xã hội nhằm trang bị kiến thức, hình thành năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh, từ đó giúp học sinh lựa chọn nghề nghiệp phù hợp với năng lực, tính cách, sở thích, quan niệm về giá trị của bản thân, phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của gia đình và phù hợp với nhu cầu của xã hội. Giáo dục hướng nghiệp có ý nghĩa quan trọng góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện và phân luồng học sinh sau trung học cơ sở và sau trung học phổ thông” [2].

Giáo dục hướng nghiệp không chỉ là một bước khởi đầu quan trọng giúp HS định hình về những cơ hội nghề nghiệp trong tương lai, mà còn là hành trình dài hơi để hướng dẫn HS về các đặc tính của các ngành nghề một cách chân thực, tạo cơ hội để HS hiểu rõ hơn về chính mình, kết hợp với việc khám phá nguyện vọng và sở thích cá nhân. Quá trình GDHN không chỉ là việc truyền đạt kiến thức về các lĩnh vực

nghề nghiệp, mà còn là một nỗ lực tổng hợp, kết hợp sự định hình của bản thân học sinh với nhu cầu của thị trường lao động. Mục tiêu không chỉ đơn thuần là hướng nghiệp cá nhân mà còn là sự đóng góp vào sự phân phối công bằng và hiệu quả của nguồn nhân lực để phục vụ cho sự phát triển toàn diện của kinh tế - xã hội [4].

Quản lý hoạt động GDHN là quá trình tác động có kế hoạch, mục đích của chủ thể quản lý trong hoạt động GDHN nhằm đạt được mục tiêu đề ra. Đây là nhiệm vụ được các cấp quản lý hết sức quan tâm và chỉ đạo thực hiện thường xuyên trong năm học nhằm nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện của nhà trường nói chung và đảm bảo sự đồng bộ, thống nhất trong hoạt động GDHN nói riêng. Các hoạt động GDHN cần được xác định cụ thể và phân nhóm theo phạm vi cấp trường, khối, lớp và được sắp xếp khoa học, có hệ thống, trải đều theo thời gian trong năm học gắn với các chủ đề, chủ điểm hợp lý và trách nhiệm tổ chức của từng lực lượng tham gia hoạt động GDHN [5].

2.2 Một số đặc điểm tâm lý của HS THCS tại Quận 5 – Thành phố Hồ Chí Minh

Giai đoạn HS THCS là thời kỳ đánh dấu sự thay đổi nhanh chóng và mạnh mẽ của các yếu tố tâm sinh lý cùng với sự phát triển nhảy vọt về thể chất, sinh dục, biến đổi năng lực nhận thức, tư duy, ngôn ngữ, tình cảm; hình thành và phát triển các mối quan hệ giao tiếp xã hội cũng như các yếu tố liên quan đến sự phát triển bản thân của HS. Qua những đặc điểm tâm sinh lý của HS THCS, chúng ta có thể thấy các em gặp những khó khăn trong cuộc sống học đường, bao gồm cả khó khăn của HS THCS trong hoạt động học tập và hướng nghiệp.

Trong giai đoạn tiểu học, mục tiêu cơ bản của việc học là giúp học sinh làm quen với quá trình học tập. Nội dung chủ yếu tập trung vào các sự kiện tự nhiên và xã hội, tạo gắn kết gần gũi với học sinh. Phương pháp học tập tập trung vào việc thực hiện hành động và sử dụng các phương tiện trực quan. Tuy nhiên, khi chuyển sang cấp THCS, trọng tâm của nội dung học tập dịch chuyển sang các môn khoa học. HS phải làm quen và hiểu rõ các khái niệm khoa học, bao gồm cả tự nhiên, xã hội và tư duy. Thái độ đối với nghề nghiệp tương lai là một biểu hiện mới trong sự phát triển tâm lý HS THCS, đặc biệt là các em HS lớp 9.

Địa bàn Quận 5 – thành phố Hồ Chí Minh có cộng đồng đa dạng về văn hóa và ngôn ngữ, đồng thời, nơi đây cũng là một quận có sự đa dạng về nghề nghiệp và doanh nghiệp, điều này có thể ảnh hưởng đến tâm lý và tương tác xã hội của HS khi hòa nhập và tìm hiểu về các nền văn hóa khác nhau, ảnh hưởng đến quan

điểm về tương lai nghề nghiệp.

2.3 Quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông 2018

Việc quản lý các hoạt động GDHN cho HS THCS cần được cán bộ quản lý thực hiện qua các chức năng: *Lập kế hoạch; Tổ chức thực hiện; Chỉ đạo; Kiểm tra, đánh giá.*

2.3.1 Lập kế hoạch hoạt động GDHN cho HS THCS

Việc lập kế hoạch hoạt động GDHN cho HS THCS giúp cán bộ quản lý xác định được mục tiêu, đề ra các kịch bản với những phương án tối ưu nhất và đem lại hiệu quả cao nhất; Lập kế hoạch hoạt động GDHN cho HS THCS là quá trình xác định phương hướng, mục tiêu, nội dung, chương trình, lộ trình thực hiện, điều kiện đảm bảo... để thực hiện hoạt động GDHN, đây cũng là cơ sở rất quan trọng để thực hiện các chức năng tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá trong hoạt động GDHN cho HS. Khi lập kế hoạch hoạt động GDHN cho HS, yêu cầu cần phải đảm bảo: tính pháp lý trong xây dựng kế hoạch giáo dục; thực hiện mục tiêu giáo dục của chương trình GDHN; tính khoa học, tính sư phạm trong xây dựng kế hoạch hoạt động GDHN của nhà trường; khai thác hiệu quả cơ sở vật chất, thiết bị dạy học, phù hợp năng lực nhận thức của HS và đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên nhà trường; huy động và khai thác hiệu quả các nguồn lực trong xây dựng, thực hiện kế hoạch GDHN nhà trường.

Trong kế hoạch hoạt động GDHN, có kế hoạch dài hạn với mục tiêu chung, giữ vai trò trung tâm, chỉ đạo trong hoạt động GDHN, là cơ sở để xây dựng kế hoạch cho từng năm học và kế hoạch ngắn hạn theo từng năm đối với các mục tiêu cụ thể. Kế hoạch hoạt động GDHN phải được thiết kế logic, khoa học, có sự thống nhất giữa các kế hoạch với nhau, gắn với điều kiện thực tế từng đơn vị, tình hình kinh tế - xã hội, quy hoạch phát triển GD của địa phương và cả nước, yêu cầu phát triển nguồn nhân lực, các yếu tố ảnh hưởng, các điều kiện đảm bảo...

2.3.2 Tổ chức hoạt động giáo dục hướng nghiệp

Tổ chức thực hiện kế hoạch GDHN là việc tổ chức, triển khai, bố trí, phân bổ các nguồn lực (nhân lực, vật lực, tài lực...) để thực hiện kế hoạch đã được xây dựng, gắn với việc tổ chức thực hiện chương trình các môn học và hoạt động giáo dục khác trong nhà trường. Thực hiện chức năng này trong quản lý hoạt động GDHN là việc thực hiện quy trình thiết kế tổ chức bộ máy về nhân sự, sắp xếp, bố trí, phân bổ và sử dụng các nguồn lực để thực hiện.

Để tổ chức hoạt động GDHN cho HS THCS được hiệu quả, đáp ứng được mục tiêu của Chương trình

GDPT 2018 cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa nhà trường, gia đình và xã hội. Xác định rõ vai trò, nhiệm vụ của 3 môi trường trên khi tham gia vào quá trình GDHN cho HS, điều này có ý nghĩa quyết định tới thành công của hoạt động GDHN. Mặt khác, Hiệu trưởng trường THCS cần thực hiện tốt công tác tổ chức nhân sự như: Thiết kế mô hình, cơ cấu tổ chức bộ máy thực hiện hoạt động GDHN; Tổ chức phân công nhiệm vụ cho các lực lượng, bộ phận, thành viên tham gia hoạt động GDHN; Tổ chức hỗ trợ các bộ phận, thành viên trong quá trình thực hiện nhiệm vụ GDHN; Tổ chức bố trí các nguồn lực, điều kiện đảm bảo cho hoạt động GDHN; Tổ chức việc đánh giá hoạt động GDHN cho HS THCS; Tổ chức công tác phối hợp giữa nhà trường, gia đình, xã hội đối với hoạt động GDHN cho HS THCS.

2.3.3. Chỉ đạo hoạt động giáo dục hướng nghiệp

Chỉ đạo hoạt động GDHN là sự can thiệp theo chức năng, quyền hạn của cán bộ quản lý giáo dục các cấp vào quá trình quản lý hoạt động GDHN tại địa phương, mỗi cơ sở giáo dục nhằm bảo đảm việc thực hiện hoạt động GDHN diễn ra đúng mục tiêu, kế hoạch và đạt hiệu quả cao nhất. Nội dung chỉ đạo bao gồm:

- Đưa ra các quyết định quản lý hoạt động GDHN, chỉ đạo thực hiện các quyết định quản lý hoạt động GDHN cho HS THCS bằng các văn bản, hành động cụ thể.

- Chỉ đạo việc thực hiện mục tiêu, nội dung, phương pháp và các hình thức tổ chức hoạt động GDHN.

- Chỉ đạo huy động các nguồn lực và chuẩn bị các điều kiện tốt nhất đảm bảo hoạt động GDHN thành công.

- Chỉ đạo thực hiện chương trình phối hợp giữa nhà trường, gia đình và các lực lượng tham gia hoạt động GDHN cho HS THCS.

- Chỉ đạo tổng kết, đánh giá hoạt động GDHN cho HS THCS.

2.3.4 Kiểm tra, đánh giá hoạt động giáo dục hướng nghiệp

Kiểm tra, đánh giá trong quản lý hoạt động GDHN cho HS THCS là quá trình thu thập và trao đổi, xử lý thông tin nhằm đưa ra các nhận định về tiến độ, chất lượng và các kết quả thực hiện nhiệm vụ theo kế hoạch đề ra. Nội dung kiểm tra, đánh giá hoạt động GDHN cho HS THCS gồm:

- Xác định các tiêu chuẩn kiểm tra, đánh giá hoạt động GDHN.

- Tổ chức các hoạt động kiểm tra, đánh giá hoạt động GDHN.

- Phát hiện các sai lệch trong quá trình thực hiện,

xử lý, điều chỉnh các sai lệch.

- Tổng kết đánh giá, rút kinh nghiệm, sử dụng kết quả kiểm tra, đánh giá vào việc tổ chức hoạt động GDHN cho HS THCS cũng như phát triển năng lực cho các lực lượng tham gia đánh giá.

2.4. Quản lý các điều kiện đảm bảo hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở đáp ứng chương trình giáo dục phổ thông 2018

Các điều kiện đảm bảo hoạt động GDHN cho HS THCS hiện nay được thực hiện tại các trường THCS gồm các nội dung cơ bản được xác định: Cơ chế và chính sách đối với hoạt động GDHN cho HS THCS; Nội dung, chương trình, tài liệu về hoạt động GDHN; Đội ngũ cán bộ quản lý, giáo viên làm nhiệm vụ GDHN trong trường THCS; Cơ sở vật chất, trang thiết bị, phương tiện, tài chính...[3].

3. Kết luận

Quản lý hoạt động GDHN cho học sinh THCS đang trở thành một vấn đề cực kỳ quan trọng và cấp bách trong bối cảnh hiện nay. Công tác quản lý này nếu không nhận được sự chú ý đúng đắn, triển khai một cách hệ thống và hiệu quả, sẽ gây ra tác động lớn đến chất lượng giáo dục của học sinh, cũng như ảnh hưởng đến quy hoạch vị trí việc làm trong xã hội. Điều này dẫn đến lãng phí đáng kể về thời gian và nguồn lực tài chính đầu tư cho lĩnh vực giáo dục. Việc tổ chức và thực hiện một cách đồng bộ các giải pháp quản lý là rất cần thiết, điều này nhằm đảm bảo chất lượng và hiệu quả trong quản lý hoạt động GDHN cho học sinh THCS.

Tài liệu tham khảo

1. Ban chấp hành Trung Ương (2013), Nghị quyết Số: 29-NQ/TW, *Nghị quyết hội nghị Trung Ương 8 khóa XI, “Về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo”*, Hà Nội.

2. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông – Chương trình tổng thể* (ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018), Hà Nội.

3. Thủ tướng Chính phủ (2018), *Quyết định Phê duyệt Đề án “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 – 2025”*, Hà Nội.

4. Nguyễn Như An (2017), *Đổi mới quản lý hoạt động giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học cơ sở trong giai đoạn hiện nay*, *Tạp chí Khoa học giáo dục Việt Nam*.

5. Đặng Văn Hải (2020), *Nâng cao hiệu quả giáo dục hướng nghiệp, phân luồng học sinh sau trung học cơ sở ở các huyện vùng núi cao tỉnh Nghệ An*, *Tạp chí Khoa học Trường Đại học Vinh*.